

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Пірго Олена Федорівна, 1989 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2011 році закінчила Донецький державний університет управління за спеціальністю «Менеджмент організацій» та здобула освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», працює на посаді керівника Служби Віце-прем'єр-міністра з відновлення України – міністра розвитку громад та територій України Кулеби О.В., Кабінет Міністрів України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 26 березня 2025 року № 173, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради:

Єгор НАЗИМКО, доктор юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Пилип ЄПРИНЦЕВ, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Андрій БАБЕНКО, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ;

Сабріє ШРАМКО, кандидат юридичних наук, старший дослідник, т.в.о. завідувача кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту права та психології, Національна академія внутрішніх справ,

на засіданні 27 травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Олені ПІРГО на підставі публічного захисту дисертації «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання жорстокому поводженню з тваринами в Україні» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Сергій ВІТВИЦЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, Донецький державний університет внутрішніх справ, ректор.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної науково-прикладної задачі запобігання жорстокому поводженню з тваринами з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення практики діяльності органів Національної поліції й громадськості.

Так, уперше:

- запропоновано під правовим забезпеченням запобігання жорстокому поводженню з тваринами розуміти сукупність цільових безперервних заходів уповноважених суб'єктів відповідно до національного законодавства та міжнародно-правових актів, спрямованих в межах їх компетенції на виявлення, припинення та недопущення знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, завданню їм фізичного болю, страждань, каліцтв чи загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин;

- визначений комплекс загальносоціальних заходів запобігання жорстокому поводженню (правові, соціально-економічні, організаційно-інституційні, морально-виховні) з тваринами, спрямованих на забезпечення моральності суспільства, усунення детермінації жорстокого поводження з тваринами й створення передумов для здійснення спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання;

- розроблені індивідуально-профілактичні заходи запобігання жорстокому поводженню з тваринами, які спрямовуються на дітей та поведінку осіб, схильних до вчинення протиправних дій з тваринами, за допомогою діагностичних, реабілітаційних, прогностичних психолого-корекційних методик, застосування яких запропоновано здійснювати за допомогою введення до штатної структури підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України посади практичного поліцейського-психолога з покладенням функції здійснення індивідуально-профілактичних заходів, включаючи застосування психолого-корекційних програм;

- обґрунтована необхідність створення спеціального державного органу, який відповідатиме за охорону, раціональне використання та відновлення тваринного світу, у тому числі й запобігання жорстокому поводженню з тваринами (Державне агентство з регулювання тваринного світу України);

удосконалено:

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Сергій ВІТВИЦЬКИЙ, доктор юридичних наук; професор, заслужений юрист України, Донецький державний університет внутрішніх справ, ректор.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної науково-прикладної задачі запобігання жорстокому поводженню з тваринами з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення практики діяльності органів Національної поліції й громадськості.

Так, уперше:

- запропоновано під правовим забезпеченням запобігання жорстокому поводженню з тваринами розуміти сукупність цільових безперервних заходів уповноважених суб'єктів відповідно до національного законодавства та міжнародно-правових актів, спрямованих в межах їх компетенції на виявлення, припинення та недопущення знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, завданню їм фізичного болю, страждань, каліцтв чи загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин;

- визначений комплекс загальносоціальних заходів запобігання жорстокому поводженню (правові, соціально-економічні, організаційно-інституційні, морально-виховні) з тваринами, спрямованих на забезпечення моральності суспільства, усунення детермінації жорстокого поводження з тваринами й створення передумов для здійснення спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання;

- розроблені індивідуально-профілактичні заходи запобігання жорстокому поводженню з тваринами, які спрямовуються на дітей та поведінку осіб, схильних до вчинення протиправних дій з тваринами, за допомогою діагностичних, реабілітаційних, прогностичних психолого-корекційних методик, застосування яких запропоновано здійснювати за допомогою введення до штатної структури підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України посади практичного поліцейського-психолога з покладенням функції здійснення індивідуально-профілактичних заходів, включаючи застосування психолого-корекційних програм;

- обґрунтована необхідність створення спеціального державного органу, який відповідатиме за охорону, раціональне використання та відновлення тваринного світу, у тому числі й запобігання жорстокому поводженню з тваринами (Державне агентство з регулювання тваринного світу України);

удосконалено:

– розуміння кримінально-правового захисту моральності у сфері охорони тваринного світу як сукупності кримінально-правових норм, направлених на захист хребетних тварин від жорсткого поводження, підтримання гуманного ставлення до тварин.

– поняття «жорстоке поводження з тваринами», під яким запропоновано розуміти протиправні, умисні, безжальні дії або бездіяльність, що є проявом аморальності злочинця й спрямовані проти хребетних тварин шляхом заподіяння фізичних страждань;

– теоретико-правове бачення конкретизації кримінальної відповідальності неповнолітніх за жорстоке поводження з тваринами з урахуванням співучасті між собою чи з повнолітніми особами (ст. 22 КК України);

– осмислення кримінальної агресії відносно тварин як фізичної поведінки людини, спрямованої на насильницьке руйнування моральних цінностей та ідеалів, що проявляється у жорсткому поводженні з тваринами (кримінальна агресія) з метою досягнення хуліганських або корисливих цілей;

дістали подальшого розвитку:

– наукові підходи до необхідності встановлення способу вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 299 КК України, та взаємозв'язку «тварини – особи-злочинця» (прямий – власник тварини; непрямий – тварина знаходиться у власності осіб, які є близькими чи знайомими правопорушника; випадковий – безпритульні тварини), які впливають на вибір спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання, у тому числі й обрання методів перевиховання відносно дітей;

– напрями спеціально-кримінологічного запобігання жорсткому поводженню з тваринами, в рамках яких розробляються та реалізуються запобіжні заходи: (а) кримінологічна профілактика, (б) відвернення, (в) припинення.

– підходи до впровадження реєстрації домашніх та безпритульних тварин з метою швидкої ідентифікації тварини та її власника у створеному Єдиному державному реєстрі тварин з присвоєнням індивідуального ідентифікаційного номеру, який діятиме на всій території України; процедури мікрочипування домашніх тварин (містить дані про власника та його місце проживання), яка сприятиме ідентифікації тварини;

– корекційні заходи впливу на особу за напрямами діагностики, реабілітації, прогностики з метою запобігання девіантній поведінці шляхом виявлення та усунення недоліків сімейного та шкільного виховання, а також негативного впливу неформальних груп на особу та виникнення психологічних проблем;

– проведення заходів запобігання жорсткому поводженню з тваринами в умовах впливу фонових явищ (наркотизації, алкоголізації, безпритульності, сексуалізації та ін.) та воєнних дій (незаконного обігу вогнепальної зброї та ін.) шляхом формування єдиної систематизованої інформаційної бази даних про неформальні групи й активізації роботи щодо виявлення, упередження, припинення жорсткого поводження з тваринами, застосування заходів впливу до таких осіб.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Пірго О. Ф. Кримінально-правова характеристика жорстокого поводження з тваринами в Україні. *Українська поліцейстика*. 2024. № 2(10). С. 41–45.

2. Пірго О. Ф. Жорстоке поводження з тваринами як об'єкт кримінологічного дослідження. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2024. Вип. 3 (7). С. 161–168.

3. Пірго О. Ф. Кримінологічна система заходів запобігання жорстокому ставленню до тварин в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 3 (88). С. 50–54.

4. Пірго О. Ф. Міжнародна та вітчизняна практики захисту тварин від жорстокого поводження в умовах збройного конфлікту. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2024. №. 3. С. 125–133.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Єгор НАЗИМКО, доктор юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Пилип СПРИНЦЕВ, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дав позитивну рецензію із зауваженнями:

1). Виходячи із того, що предметом дисертації було визначено кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання жорстокому поводженню з тваринами в Україні, авторці було б доцільно диференціювати кримінально-правову та кримінологічну характеристику кримінального правопорушення, передбаченого ст. 299 КК України. Із огляду на те, що визначення форм реалізації об'єктивної сторони вказаного протиправного діяння залежить від найбільш розповсюджених та типових способів жорстокого поводження з тваринами, поглиблений кримінологічний аналіз надав би можливість більш предметно підійти до визначення стану криміногенної ситуації, систематизувати найбільш актуальні детермінанти та тенденції. Зокрема це також сприяло би обранню ефективних засобів запобігання. Хоча наведені питання ремарочно і було досліджено, більш структурований та комплексний підхід надав би можливість зробити дисертацію більш репрезентативною.

2). Дисертантка вказує, що нею було проведено опитування 189 працівників Національної поліції України (55 слідчих, 74 дільничних офіцерів поліції, 60 ювенальної превенції) та 140 громадян-волонтерів з різних питань захисту тварин в Україні. Водночас, як видається, результати вказаного опитування, як і, безпосередньо, опитувальник, було б доцільно оформити в додатках, що надало б можливість більш детально ознайомитись із результатами проведеної роботи.

3). Авторка вказує, що серед спеціально-кримінологічних виділяються, у першу чергу, заходи, спрямовані на маргінальне середовище, а саме наркотизації та алкоголізації (боротьба з вживанням наркотичних засобів та алкоголю, а також перебування у стані сп'яніння у громадських місцях; посилення контролю за особами, чия поведінка, пов'язана з алкоголем, призводить до протиправних дій; розробка та впровадження державної програми антиалкогольного виховання для захисту молодого покоління від пияцтва; запобігання домашньому насильству); безпритульності (міграція населення; оформлення документів, що засвідчують особу, отримання полісів обов'язкового медичного страхування; використання систем відеоспостереження у громадських місцях; відновлення патрулювання місць концентрації маргінальних груп, їх профілактичний облік; забезпечення «прозорості» простору через сусідське спостереження). Водночас наведені заходи є надто загальними та не відтворюють специфіки кримінологічного впливу саме на кількісно-якісний показник кримінальних правопорушень, передбачених ст. 299 КК України.

3. Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1). У роботі авторка вказує на те, що жорстоке поводження з тваринами – злочинна жорстокість, яка є формою агресивної поведінки, що завдає значної шкоди жертві і здійснюється без відчуття співчуття чи жалю з боку того, хто вчиняє таку поведінку. Водночас з юридичної точки зору видається недоцільним використовувати поняття «жертви» у такому випадку. Традиційно у контексті ст. 299 КК України тварина є предметом такого кримінального правопорушення. З віктимологічної точки зору, жертвою може бути лише фізична особа, щодо якої вчинено суспільно небезпечне посягання. Побічно жертвою жорстокого поводження з твариною може бути її власник, але у такому випадку на цьому було б доцільно зупинитись більш детально.

2). Дисертантка вказує, що існує тісний зв'язок між жорстоким поводженням з тваринами та тяжкістю вчинення кримінальних правопорушень. Процеси жорстокості розширює соціальну базу злочинності, що сприяє її самовідтворенню. Тому зменшення рівня жорстокості, агресивності населення позитивно позначиться на кримінальних правопорушеннях проти моральності. Водночас така жорстокість притаманна всім особам, які вчиняють насильницькі кримінальні правопорушення, а отже встановлювати взаємозв'язок між жорстокістю кримінальних правопорушників, які вчиняють суспільно небезпечні діяння, передбачені ст. 299 КК України та тяжкістю інших протиправних діянь з метою обрання кримінологічних заходів впливу є

недоцільним.

3). Під час дослідження авторці також варто було б в окремому підрозділі звернути увагу на особливості становлення та розвитку національного кримінального законодавства щодо кримінальної відповідальності та покарання за жорстоке поводження з тваринами. Застосування порівняльно-історичного методу надало б можливість визначити прогалини кримінального законодавства та перспективи його удосконалення в частині посилення кримінально-правового захисту тваринного світу.

4. Андрій БАБЕНКО, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1). Дисертантка відзначає, що соціальна обумовленість криміналізації жорстокого поводження з тваринами зумовлена суспільною небезпекою, що є початковим етапом моральної деградації та злочинної діяльності особи, яка може призвести до вчинення нею більш тяжких злочинів у майбутньому. Особливу тривогу викликає зростання кількості випадків жорстокого поводження з тваринами серед дітей, безжалісна поведінка яких з тваринами стає нормою, поширюється на взаємини з оточуючими, відіграє негативну роль у вихованні; розповсюдження в Інтернеті відеоматеріалів із зображенням жорстоких дій, а також активізація діяльності неформальних груп. Криміналізація жорстокого поводження з тваринами свідчить про те, що захист моральності в суспільстві є вкрай необхідним.

Водночас видається неправильним відокремлювати лише таку підставу як суспільна небезпечність. Криміналізація протиправного діяння можлива лише тоді, коли для цього є вся сукупність підстав, яких достатньо для визнання діяння, таким, що є кримінально караним. У зв'язку із цим, під час захисту на цьому питанні доцільно зупинитись більш детально та аргументувати такий підхід.

2). У роботі дисертантка зазначає, що основним критерієм відмежування кримінально-караних дій від адміністративно-караних, крім предмету посягання, є наслідки, зазначені у ч. 1 ст. 299 КК України: тілесні ушкодження, каліцтво чи загибель тварини. Проте, як видається, більш коректним було б говорити про ступінь суспільної небезпечності, яка зумовлює потребу у створенні кримінально-правової заборони на вчинення таких дій.

3). У підрозділі 1.3, присвяченому розгляду міжнародно-правових стандартів запобігання жорстокому поводженню з тваринами авторка паралельно здійснює розгляд кримінальних законодавств зарубіжних країн, що дещо виходить за межі предмету дослідження цього підрозділу. Під час захисту доцільно пояснити, з якою метою було обрано такий підхід та чому аналіз зарубіжного досвіду не було здійснено в окремому розділі дисертації.

4). Певним недоліком також є те, що дисертантка не приділила належної уваги аналізу проекту нового кримінального законодавства. В межах проведеного дослідження порівняння наразі передбаченого КК України підходу до захисту тварин від кримінально-протиправного впливу та запропонованого

членами робочої групи осучасненого бачення цієї проблеми надало б можливість покращити та поглибити результати, отримані в дисертації.

5. Сабріє ШРАМКО, кандидат юридичних наук, старший дослідник, т.в.о. завідувача кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту права та психології, Національна академія внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1). Не можна у повній мірі погодитись із твердженням дисертантки, що ключовим аспектом для розуміння сутності суспільно небезпечного діяння є об'єкт кримінального правопорушення. Авторка вважає, що визначення об'єкта має важливе значення для з'ясування характеру та ступеня суспільної небезпеки посягання, його правильної кваліфікації та відмежування від інших кримінальних правопорушень. Аргументується така позиція тим, що особливості та характеристики об'єкта кримінального правопорушення дозволяють найбільш повно розкрити зміст вчиненого кримінального правопорушення та його юридичні ознаки.

Водночас кожний елемент складу кримінального правопорушення є важливим як для оцінки ступеня його суспільної небезпечності, так і для правильної кваліфікації. Під час захисту дисертантці доцільно зупинитись більш детально на вказаному питанні та пояснити свою позицію щодо виокремлення об'єкта кримінального правопорушення як центрального елементу складу кримінального правопорушення.

2). Дисертантка, враховуючи, що значна кількість кримінальних правопорушень пов'язаних із жорстоким поведінням з тваринами вчиняється неповнолітніми в співучасті між собою чи з повнолітніми особами, вважає за доцільне встановити кримінальну відповідальність неповнолітніх за жорстоке поведіння з тваринами лише за ч. 3 ст. 299 КК України, а також пропонує в ч. 2 ст. 22 КК України замінити «...жорстоке поведіння з тваринами (стаття 299) ...» на «...жорстоке поведіння з тваринами (частина третя та четверта статті 299)...». Водночас така пропозиція видається такою, що може знизити якість та ефективність кримінального законодавства в частині кримінальної відповідальності та покарання за жорстоке поведіння з тваринами, а отже потребує додаткової аргументації під час захисту.

3). Під час дослідження також було би доцільним розмежовувати по різних розділах/підрозділах кримінально-правову та кримінологічну характеристику кримінального правопорушення, передбаченого ст. 299 КК України. Такий підхід надав би можливість зробити текст роботи більш комфортним для сприйняття та виокремлення наукових результатів. Так само робота виглядала би більш структурованою якби у ній було виділено окремо детермінанти жорстокого поведіння з тваринами.

4). Авторкою наголошується, що спеціально-кримінологічне запобігання реалізується через відомчі та міжвідомчі плани (програми) з метою посилення боротьби зі злочинністю та додається, що ці плани передбачають систему заходів, спрямованих на профілактику кримінальних правопорушень проти моральності, а також загальної злочинності на визначеній території (країна, регіон) (стор. 181 дисертації). Проте не уточнюється, на які саме плани

(програми) посилається дисертантка. Пропонуємо під час прилюдного захисту розкрити це питання та висвітлити заходи, що передбачені зазначеними документами та мають відношення до теми дослідження.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Олені ПІРГО ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

**Голова разової
спеціалізованої вченої ради**

Єгор НАЗИМКО